

Ks. Marek STAROWIEYSKI

NAUKA PIOTRA (KERYGMA PETRU)

Materiały do poznania legendy i kultu Apostołów (6)

Treść: Wstęp; Bibliografia; *Kerygma Petrou*: Imię Pana; Zachęty Piotra skierowane do chrześcijan; Słowa Zmartwychwstałego Chrystusa.

Wstęp

Utwór *Kerygma Petrou* (KerP) wzbudzał zainteresowanie uczonych, szczególnie w XIX w.

Posiadamy dziesięć fragmentów autentycznych dzieła *Kerygma Petrou* (*Nauka Piotra*), które przechował nam Klemens Aleksandryjski w swoich *Kobiercach* oraz Orygenes; znał je Teofil Antiocheński (1,10; 2,2), apologeta Arystydes w II w oraz Euzebiusz z Cezarei¹ i św. Hieronim² Istnieją powiązania z tekstem Ewangelii Łukasza (choć nie cytaty), z tekstem Justyna oraz z III księgą *Oracula Sybillina*. Utwór ten uważa Klemens za dzieło św. Piotra: podaje on naukę którą miał przekazywać św. Piotr a która miała stanowić wzór nauki apostołskiej, natomiast jej związki z Ewangelią św. Marka pozostają raczej wątpliwe.

Nieliczne fragmenty autentyczne *Kerygma Petrou* można podzielić na trzy grupy:

- mówiąca o imieniu Pana,
- zachęty
- słowa Zmartwychwstałego;

jednak jest ich za mało, by móc zrekonstruować utwór lub mówić coś więcej o jego kompozycji lub tendencjach teologicznych. M.Cabe, ostatni wydawca tekstu dał jego obszerny komentarz umieszczając go w całości dzieła Klemensa³

¹ "Piotra zaś imieniem nazwane *Dzieje* oraz jego imię nosząca *Ewangelia*, tudzież tak zwane *Kazania* (*Kerygma*) i *Apokalipsa* jego, nie zostały z całą pewnością, jak wiemy, przekazane wśród pism katolickich, bo żaden z pisarzy kościelnych, ani współczesnych, nie posługiwał się zawartymi w nich dowodami", HK 3,3,2, tł. A.Lisiecki, POK 3, 92n. *Dzieje* podano w drugiej części drugiego tomu *Apokryfów Nowego Testamentu* (w druku), *Ewangelię* - ANT 1/2, 616-623, *Apokalipse*, ANT 3,225-241.

² "Inne księgi [napisane przez Piotra]: jedna pod tytułem *Dzieje*, druga *Ewangelia*, trzecia *Nauczanie* [łac. *Praedicatio*, gr. *Kerygma*], czwarta *Apokalipsa*, piąta *Sąd* [gr. *Krisis*] nie zostaną zaliczone pomiędzy apokryfy", *De viris illustribus* 1, PSP 6,1970,28. Tekst zaczerpnięty od Euzebiusza z dodatkiem jednego utworu - *Sąd* - dzieła bliżej nieznanego.

³ CCAp 15, 2003.

Utwór powstał w środowisku Aleksandryjskim; datuje się go na lata 80-140, jako że znał go gnostyk Herakleon (pierwsza połowa II w.). Jest rzeczą prawdopodobną, że był to utwór typu przechodniego: pomiędzy literaturą wczesnochrześcijańską I/II w. a apologetyką następnego pokolenia chrześcijan, choć na podstawie fragmentów zachowanych możemy mówić również o jego charakterze apologetycznym. Niestety, ze względu na nieliczne fragmenty zachowane nie możemy nic powiedzieć o jego kompozycji literackiej lub tendencjach teologicznych.

Obok fragmentów autentycznych *Kerygma Petrou* posiadamy szereg fragmentów prawdopodobnie nieautentycznych, pochodzących być może z innego dzieła, *Didaskalia Petrou*, które podajemy w drugiej części tekstów. Trzy ostatnie fragmenty na pewno nie autentyczne.

Kobierce Klemensa Aleksandryjskiego podajemy w przekładzie (zmodyfikowanym) J. Pliszczyńskiej, Warszawa 1994, podając lokalizację tekstu oraz tom i strony tegoż przekładu; tekst Orygenesa w przekładzie S. Kalinkowskiego.

Bibliografia

Wydania (CIAp 208): A. HILDEFELD, *NT extra canonem receptum*, 4, Leipzig 1884², 51-65; E. VON DOBSCHÜTZ, TU 11,1,1893; E. KLOSTERMANN, *Apokrypha* 1, Bonn 1933³, 13-16; M.G. MARA, *Studi e Materiali di Storia delle Religioni*, FS Pincherle, 38(1967) 314-342; M. CAMBE, *Kerygma Petrou*, CCAP 15, 2003 (tekst, przekład francuski, obszerny komentarz, bibliografia).

Przekład: angielski - W. Schneemelcher, w: Schneemelcher ang. 2, 34-41; francuski - M. Cambe, por. wydania, 150-160; Tenże, EAC 1,3-22; niemiecki - W. Schneemelcher, w: Schneemelcher 2,34-41; włoski - Erbeta 2, 237-239; Mara - por. wydania..

Opracowania (podane chronologicznie): J.N. REAGAN, *The Preaching of Peter. The Beginning of Christian Apologetic*, Chicago 1923; A. SALLES, "La diatribe anti-paulinienne dans « Le Roman Pseudo-Clémentin » et l'origine des « Kérygmes de Pierre »", *RBib* 64(1957) 516-551; A.J. MALHERBE, "The Apologetic Theology of the Preaching of Peter", *Restoration Quarterly* 13(1970) 205-223; P. NAUTIN, "Les citations de la « Prédication de Pierre » dans Clément d'Alexandrie, Strom. VI, 39-41", *JThS* 25(1974) 98-105; H. PAULSEN, "Das Kerygma Petri und die urchristliche Apologetik", *ZKG* 88(1977) 1-37; W. RORDORF, "Christus als Logos und Nomos. Das Kerygma Petrou in seinen Verhältnis zu Justin", w: *Kerygma und Logos*, FS C.Andresen, hrsg A.M. RITTER, Göttingen 1979, 424-434; E. NORELLI, "Situation des apocryphes pétriniens", *Apocr* 2(1991) 31-83; M. CAMBE, "La Prédication de Pierre", *Apocr* 4(1993) 177-195.

KERYGMA PETROU

IMIĘ PANA.

1a. W *Kerygmacie Piotra* można znaleźć takie określenie: "On jest Prawem i Słowem"⁴ (1,29,182, I, 124).

1b. Piotr w swym *Kerygmacie* nazwał Pana Prawem i Słowem (2,15,68,2, I, 175).

1c. "Prawo i Słowo" mówił Zbawiciel, jak zapewniał Piotr w *Kerygmacie* a także słów Proroka: "Bo z Syjonu wyjdzie Prawo a Logos Pana z Jerozolimy" (*Eclogae propheticae* 58, PG 9, 728).

ZACHĘTY PIOTRA SKIEROWANE DO CHRZEŚCIJAN

2a. Najbardziej wiarogodni wśród Hellenów uzyskali wiedzę o Bogu nie przez pełne poznanie, lecz w mglistym tylko zarysie, o tym wspomina Piotr w swym *Kerygmacie*: "Dowiedzcie się zatem, że jest tylko jeden Bóg, który dał początek wszystkiemu⁵ i ma też możność wszystkiemu kres położyć" i "On niewidzialny, który sam wszystko widzi⁶, niemożliwy do ogarnięcia przestrzennego, który sam wszystko ogarnia, niczego nie potrzebujący, którego pomocy wszystko potrzebuje i za którego pośrednictwem tylko istnieje, niewyobrażalny, wieczny⁷, nieprzemijalny⁸, niestworzony, który jednak wszystko stworzył przy pomocy słowa swej potęgi⁹, to jest według gnostycznego rozumienia - Syna"¹⁰ (6,5,39,2n., II, 134.).

2b. Piotr wskazując na Syna pierworodnego, pisze: "Prawdziwie, jeden jest tylko Bóg, który dał początek wszystkiemu" dosłownie rozumiejąc słowa: "Na początku Bóg tworzył niebo i ziemię"¹¹ (6,7,58,1, II, 145).

3a. I tak [Piotr] ciągnie dalej: "Tego Boga czcicie nie jak Hellenowie" Tak właśnie daje do poznania, że my czcimy tego samego Boga, którego u Hellenów czczą ludzie wiarygodni wprawdzie, lecz nie wykształceni w pełnym poznaniu - w poznaniu za pośrednictwem Syna. Mówi przecież: "Nie czcicie" - nie powiedział wszak: "Boga, którego czczą Hellenowie", lecz - "nie jak Hellenowie" W ten sposób pragnie on tylko zmienić sposób oddawania czci Bogu, lecz nie głosi innego Boga.

Co zaś znaczy to wyrażenie: "nie jak Hellenowie" wyjaśni dokładnie sam Piotr, dodając: "ponoszeni przez niewiedzę, a nie znający Boga na nasz sposób, a więc przez

⁴ Por. Iz 2,3=Mch 4,2

⁵ Por. Ef 3,9.

⁶ Por. 2Mch 9,5; 1Tm 1,17.

⁷ Por. Dn 6,26; Rdz 21,33; Rz 16,26.

⁸ Por. Rz 1,23; 1 Pt 1,23.

⁹ Por. Hbr 1,3.

¹⁰ Por. Ps 33(32), 6; Mdr 18,15; Hbr 1,3.

¹¹ Rdz 1,1.

pełne poznanie, oto ukształtowali postacie bogów z materii - nad którą władzę dał im Bóg, aby z niej korzystali - mianowicie z drzewa, kamienia, ze spiżu i żelaza, ze złota i srebra, a zapomnieli, że to tylko materia, i do czego służy, oraz że to, co powinno im być podwładne, wynieśli jako bogów i obdarzają czią. A co im Bóg dał ku spożyciu, a więc ptactwo powietrzne oraz istoty pływające w morzu i pełzające po ziemi, i zwierzęta dzikie, a także czworonożne bydło swojskich pól, i łasice, i myszy, i koty, i psy, i małpy, jednym słowem to, co im za własny pokarm ma służyć, składają w ofierze istotom przeznaczonym na strawę dla ludzi i martwe martwym niosąc na ołtarz, jak gdyby one były bogami, okazują niewdzięczność Bogu i przez tego rodzaju ofiary zaprzeczają Jego istnieniu"¹² (6,5,39,4.40, II,134).

3b. Zbyt wiele miejsca zajęłoby teraz cytowanie słów Herakleona zaczerpniętych z pisma pod tytułem *Nauka Piotra* oraz zatrzymywaniem się nad nim i badanie, czy pismo to jest autentyczne, apokryficzne czy mieszane. Zatem rozmyślnie odkładamy te sprawy na później¹³; zwracamy tylko uwagę na to, że pismo to głosi, tak jakby to była to nauka Piotra, iż nie należy czcić Boga ani na sposób Greków, którzy wysoko cenią sprawy materialne i służą demonom i kamieniom (Orygenes, *In Ioannem*, 13,17, PSP 28, 1981, 290.)¹⁴

4a. A że według jego mniemania, i my sani, i Hellenowie poznaliśmy tego samego Boga, ale nie w ten sam sposób podejmie on [Piotr] też problem tak mniej więcej: "Ale nie czcicie Go też jak Judejczycy! Bo i oni będąc przekonani, że tylko oni sami znają Boga, nie znają Go wcale, służąc aniołom i archaniołom, księżycowi i księżycowi¹⁵ A jeśli nie ukaże się księżyc, nie święcą szabat tak zwanego pierwszym, ani nowiu, ani pamiątki Przaśników, ani Święta, ani Wielkiego Dnia" (6,5,41,2n., II,134n., por. Orygenes, dz. cyt).

4b. [Nie należy czcić Boga] na sposób Żydów, którzy sądzą, że tylko oni znają Boga, ale naprawdę Go nie znają i czczą aniołów, nów i księżyc¹⁶ (Orygenes, *In Ioannem*, 13,17, PSP 28, 1981, 290).

5. Następnie [Piotr] wznosi się do szczytowego punktu zagadnienia: "Nauczcie się zbożnie i sprawiedliwie tego, co wam przekazujemy, oraz przestrzegajcie tego, czcząc w nowy sposób Boga, mianowicie poprzez Jezusa Chrystusa. Znajdujemy bowiem w Piśmie, co mówi Pan: "Oto zawieram z wami nowe przymierze, nie takie, jakie zawarłem z waszymi Ojcami¹⁷ na górze Horeb"¹⁸ A więc Bóg zawarł z wami nowe przymierze. Helleńskie i judejskie to były stare. My zaś w nowy sposób, trzeci z kolei¹⁹, czcimy Boga jako chrześcijanie (6,5,41,4-6, II,135).

¹² Por. Rz 1,8-25.

¹³ Nie wiemy, czy Orygenes kiedykolwiek powrócił do tego problemu.

¹⁴ Por. Dz 7,42; Arystydes, *Apologia* 14.

¹⁵ Ga 4,10; Kol 2,16-18; Kpl 23,21.

¹⁶ Por. Dz 7,42; Arystydes, *Apologia* 14.

¹⁷ Jr 31(38), 31n.; por. Hbr 8,8-2, 10,16n.

¹⁸ Por. Pwt 5,2n.; 28,69.

¹⁹ Por. Iz 19,24n.

SŁOWA ZMARTWYCHWSTAŁEGO CHRYSYDUSA

6. Z kolei Piotr zapytuje nas jednym słowem: "A cały wszechświat i to, co w nim istnieje, czyj? Nie Boga?!" Przez te słowa Piotr daje do zrozumienia, że Pan rzekł tak do Apostołów: "Jeśli by ktoś spośród ludu Izraela uczynił skruchę i zechciał uwierzyć w Boga za pośrednictwem mojego imienia, zostaną mu odpuszczone jego grzechy²⁰ Po dwunastu latach²¹ rozejdzie się po świecie, aby nikt nie mógł powiedzieć: "Nie usłyszeliśmy"²² (6,5,43, II, 136).

7. W *Kerygmacie Piotra* mówi Pan do swych uczniów: "Wybrałem sobie was dwunastu²³, uznawszy za uczniów godnych Mnie samego; uznałem za wiernych Apostołów²⁴ Wysłałem was na świat z Dobrą Nowiną²⁵ do ludzi na całym zamieszkałym obszarze ziemi, aby się dowiedzieli, że jest tylko jeden Bóg, oraz abyście jednocześnie odślaniali im przyszłość²⁶ za pośrednictwem wiary we Mnie, Jezusa Chrystusa, ku zbawieniu tych, którzy usłyszawszy uwierzą, ku świadectwu ze strony tych, którzy usłyszawszy nie uwierzą. Nie będą ni odąd mieli na obronę argumentu: "Nie doszło do naszej wiadomości" (6,6,48,1n., II,139).

8. Z góry już zostało powiedziane wszystkim duszom rozsądnym: "Wszystkie grzechy, jakich któryś z was dopuścił się nieświadomie, ponieważ nie znał wyraźnie Boga, zostaną mu odpuszczone, jeśli poznawszy, dozna skruchy"²⁷ (6,6,48,6, II,140).

9. Stąd też Piotr w swoim *Kerygmacie* w ten sposób mówi o Apostołach: "My, otworzywszy księgi, które mamy od Proroków, a które bądź to przez przenośnie, bądź przez zagadki, bądź bezpośrednio i dosłownie²⁸ wymieniały imię Jezusa Chrystusa²⁹, znaleźliśmy zarówno Jego przybycie, jak Jego śmierć, jego krzyż i wszystkie inne męki zadane mu przez Judejczyków, Jego zmartwychwstanie, Jego wniebowstąpienie³⁰, jeszcze przed założeniem Jeruzolimy³¹, jak zostało opisane wszystko, co On musiał przecierpieć a także, co po Nim nastąpi³² Zapoznawszy się z tym, doszliśmy do wiary w Boga za pośrednictwem wszystkiego, co zostało napisane odnośnie do Niego"³³ (6,15,128,1n.; II,189n.).

²⁰ Por. Łk 2,38; 24,47; Mt 3,2; 28,18-20; Mk 16,15n.; Dz 31 5,31; 17,16n.

²¹ Por. tekst następny.

²² Por. Rz 10,14-15.18.

²³ Por. Łk 6,13; J 6,79; Mt 10,1-4; Mk 3,13-19.

²⁴ Por. Mk 3,13; Łk 6,13.

²⁵ Por. Mt 10,5; Łk 4,43; 1Kor 1,17; Mk 13,10; Kol 1,23.

²⁶ Por. 1 Tes 1,9n.

²⁷ Por. Dz 3,17-19. 30; 1Tm 1,13.

²⁸ Por. Lb 12,8.

²⁹ Por. Dz 26,22n.; Łk 4,17n.

³⁰ Por. 4 Kr 2,11; Mk 16,19; Łk 9,51; Dz 1,9-12.

³¹ Por. Iz 54, 14-16, LXX..

³² Por. 1 P. 1,10n.

³³ Por. J 2,22; 20,9n.

10. I znowu wykazując, że proroctwa zostały udzielone przez Bożą Opatrzność, za chwilę dodaje następujące słowa: "Poznaliśmy, że sam Bóg z góry to rzeczywiście rozporządził i żadnego sądu nie wypowiedamy bez potwierdzenia w Piśmie"³⁴ (6,15,128,3; II,190).

KÉRYGMES DE PIERRE

Résumé

La traduction polonaise avec l'introduction et commentaire aux *Kérygmes de Pierre* (*Kerygma Petrou*, ClAp 208).

³⁴ Por. Dz 26,22.